

рэформе беларускага правапісу і азбукі. – Мінск : Інбелкульт, 1927. – 432 с.;

11. Скопненко О. І. Початковий період нормалізації білоруської літературної мови у ХХ ст. та українські мовознавці / О. І. Скопненко // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур : пам'яті Л. Булаховського : збірник наукових праць. – Вип. 7. – К. : ВЦ «Просвіта», 2008. – С. 218–224; **12.** Толочко П. [вступ] / П. Толочко // Асеев Ю. С., Баран В. Д., Баранов І. А. та ін. Історія української культури : [у 5 т.] / [Б. Є. Патон (голов. ред.) та ін.]. – К. : Наукова думка, 2001. – Т. 1 : Історія культури давнього населення України. – С. 675–682; **13.** Шевельов Ю. Історична фонологія української мови / Ю. Шевельов / Канад. ін-т укр. студій та ін. ; [пер. з англ. : С. Вакуленко, А. Даниленко]. – Х. : АКТА, 2002. – 1054 с. + 4 окр. арк. мап; **14.** Шевельов Ю. (*Шерех Юрій*). Я – мене – мені... (і довкруги) : спогади / Ю. Шевельов (Юрій Шерех). – Х. ; Нью-Йорк : Вид. часопису «Березіль» : Коць, 2001. – Т. 2 : В Європі. – 303 с.; **15.** Шевельов Ю. Білорусизми / Ю. Шевельов // Енциклопедія українознавства [передм. Гель І., Романів О. ; репринг. вид. 1955–1984 рр.] – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 132; **16.** Шевельов Ю. Покоління двадцятих років в українському мовознавстві / Ю. Шевельов // Портрети українських мовознавців. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2002. – С. 8–30; **17.** Шерех Ю. Ми і ми / Ю. Шерех // Шерех Ю. Поза книжками і з книжок / [редкол. : Шевчук В. (упоряд., голова) та ін.]. – К. : Час, 1998. – 447 с.; **18.** Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови / Ю. Шерех. – Мюнхен : Молоде життя, 1951. – 404 с.; **19.** Giedroyc J. Emigracja ukraińska : listy 1950–1982 / Jerzy Giedroyc / [wybrała, wstępem i przypisami opatrzyła Bogumiła Berdychowska ; listy autorów ukraińskich przełożyła Ola Hnatiuk]. – Warszawa : Czytelnik, 2004. – 829 [3] s.; **20.** Shevelov G. Y. A Historical Phonology of the Ukrainian Language / G. Y. Shevelov. – Heidelberg : Karl Winter, 1979. – 809 p.; **21.** Wexler P. A Historical Phonology of the Belorussian Language / P. Wexler. – Heidelberg : Karl Winter, 1977. – 192 p.; **22.** Šerech Y. Problems in the Formation of Belorussian / Yury Šerech. – New York, 1953. – VI + 109 pp.

Стаменова А. (Софія, Болгарія)

Університетська україністика в Болгарії: традиції та сучасність

У статті запропоноване ретроспективне висвітлення розвитку україністики в болгарському академічному житті.

Ключові слова: українська філологія, Софійський університет, історія україністики.

В статті пропонується ретроспективне освітлення розвитку україністики в болгарській академічній житті.

Ключевые слова: украинская филология, Софийский университет, история украинистики.

The article focuses on retrospective development of Ukrainian studies in Bulgarian academic life.

Key words: Ukrainian philology, Sofia University, history of Ukrainian studies

Біля витоків україністики в болгарському академічному житті стояв визначний український вчений і громадський діяч Михайло Петрович Драгоманов. Влітку 1889 р. до Софії він прибув на запрошення обійняти посаду професора в щойно заснованому Софійському університеті. Більше того, йшлося навіть про посаду ректора, але М. Драгоманов відмовився, аргументуючи це тим, що, на його думку, першим ректором болгарського університету має бути болгарин. Першим ректором Софійського університету став Александр Теодоров-Балан, вихованець університетів у Празі та Лейпцизі, доктор Паризького університету (1884 р.). У Софійському університеті Михайло Драгоманов, вчений із світовою славою, зі значущим науковим доробком у галузі фольклористики, історії, соціології, публіцистики, почав викладати історію Стародавнього Сходу. Лекції, які він читав російською мовою, користувалися величезною популярністю.

Діяльність М. Драгоманова в Софії сприяла тому, що серед болгарської інтелігенції поширювалося зацікавлення українською літературою. Завдяки українському вченому місцева культурна спільнота ознайомила з творчістю Г. Сковороди, М. Старицького, С. Воробкевича, І. Нечуя–Левицького, М. Костомарова, М. Павлика, Олени Пчілки, Н. Кобринської, І. Франка та інших українських митців.

М. Драгоманов одним з перших почав широко використовувати історико-порівняльний метод у філологічній науці. Його перші болгарські студенти, які згодом увійшли до кола основоположників болгарської гуманітаристики, сприйняли і розвинули цей метод. Серед численних учнів і послідовників М. Драгоманова передусім слід згадати Івана Шишманова (1862 – 1928), визначного діяча болгарської культури, філолога, письменника, викладача, професора загальної історії та історії культури, порівняльного літературознавства. М. Драгоманов та І. Шишманов познайомились в Женеві. Іван Шишманов був одружений з донькою М. Драгоманова Лідією. У 1914 р. з нагоди 40-річчя літературної творчості Івана Франка Шишманов надрукував невелику за розміром, але дуже змістовну статтю „Тарас Шевченко, його творчість і вплив на болгарських письменників перед Визволенням”. Попри те, що творчість Т. Шевченка привертала увагу болгарської критики задовго до роботи І. Шишманова, ця праця стала першою болгарською по-справжньому науковою розвідкою, яка свідчила про глибоку обізнаність автора з історією і культурою України.

М. Драгоманов справив глибокий вплив на болгарську гуманітаристику. Про силу цього впливу свідчать слова продовжувача справи Івана Шишманова, видатного болгарського фольклориста, історика літератури, етнографа академіка М. Арнаудова (1878 – 1978). У 1932 р., з нагоди освячення пам'ятника

М. Драгоманову в Софії, він пише: „Я маю вважатися учнем Драгоманова подвійно, хоча жодного разу не мав щастя бачити його: по-перше, ... коли вивчав якнайретельніше його дослідження, ... які були справжнім одкровенням для мене, ... а ще й будучи під прихильною опікою Шишманова, я засвоїв нову техніку літературно-історичної роботи, передану йому Драгомановим”.

Новий етап у дослідженні української тематики в літературознавстві у Софійському університеті розпочався від початку 60-х років ХХ ст. Симеон Русакієв, який з 1948 р. викладав російську і радянську літературу на кафедрі російської і радянської літератури, у 1964 р. опублікував працю „Платон Воронько. Особистість і творчість”, а в 1965 р. захистив докторську дисертацію в Інституті літератури Академії наук України на тему: „Тарас Шевченко та болгарська література”. Проф. С. Русакієв багато зробив для утвердження української проблематики в полі досліджень болгарської славістики, сприяв поширенню інтересу до української літератури. Це знаходить вияв у виборі українознавчих тем для дисертацій.

У 1969 р. захистила дисертацію на тему: „Любен Каравелов та українська література” Ліляна Мінкова. З 1961 р. проф. Ліляна Мінкова працює в Інституті літератури БАН, зараз вона відомий критик, перекладач і науковець, який розробляє широке коло питань з української літератури та українсько-болгарських літературних та культурних взаємин.

З українознавчих проблем зверталися у своїх дослідженнях літературознавці проф. Велчо Велчев, русист, викладач російської літератури ХІХ ст., мовознавці – проф. Микола Михайлович Дилевський та проф. Іван Леков.

Першим дипломованим українцем у Болгарії стала Лідія Терзійська, яка після закінчення у 1963 р. філологічного факультету Київського університету імені Тараса Шевченка (спеціальності «українська мова та література» та „російська мова та література”), почала працювати стажистом-асистентом на кафедрі російської та радянської літератури Софійського університету. Згодом Л. Терзійська захищає дисертацію на тему: „Болгарська тема в українській літературі”. З середини 60-х років до 1992 р. доц. Л. Терзійська веде факультативний курс з української мови, який відвідують не лише студенти філологічних спеціальностей, але й з історичного, з геолого-географічного факультету, колеги викладачі. Неодноразово доц. Л. Терзійська, за активної підтримки проф. С. Русакієва та інших колег-русистів, робила спроби створити українську філологію в Софійському університеті, але, на жаль, це було неможливо. Потрібно було налагодити співпрацю між Софійським та Київським університетом у зв'язку з відкриттям нової спеціальності. Зазвичай вся документація, узгоджена з Софійським університетом та ухвалена болгарським Міністерством освіти,

доходила до Москви, звідки централізовано вирішувались всі питання в Радянському союзі, і там всі справи пропадали, дозволу так і ніколи не отримали. Попри це під керівництвом доц. Л. Терзійської було захищено чимало дипломних робіт з української літератури як студентами-русистами, так і болгаристами. Це, наприклад, такі роботи, як „Историческите романи на Павло Загребелни” (захищена у 1984 р., авторка Ізабела Будинова); „Евген Гуцало – мастер портретных характеристик своих героев” (1985, Дора Бешева); „Монографический анализ драмы Ивана Франко „Украденное счастье” (1990, Светлана Кехайова); “Типология драмы-феерии „Лесная песня” Леси Украинки и сборника „Рожь” Ангела Каралийчева” (1991, Боряна Тодорова); „Специфика на психологическия разказ на Михайло Коцюбински” (1992, Ліана Ілієва) та багато інших.

Крига скресла лише у 1994 р., коли в Софійському університеті вперше запроваджується українська філологія як друга спеціальність. Це стало можливим значною мірою завдяки зусиллям доц. Лідії Терзійської в нових умовах університетської автономії за нових суспільно-політичних обставин. До вихованців другої спеціальності належить Антоанета Горінова, яка в 1998 р. захистила дипломну роботу на тему: „Сопоставление русской лексики с украинской и болгарской. Межъязыковая омонимия” під керівництвом проф. Р. Червенкової. Зараз вона готує в БАН дисертацію на тему: „Идилія в українській літературі в ХІХ ст.” та веде практичні заняття з української літератури в університеті.

Протягом 1992 - 1998 рр. в Софійському університеті працював відомий український болгарист проф. Іван Андрійович Стоянов, який вів спочатку факультативні заняття з української мови, а потім – викладав її як другу спеціальність. Перші кроки україністики в Софійському університеті пов'язані з іменами доц.Л.Терзійської та проф.І.Стоянова, саме цим двом науковцям, їхній наполегливості та ентузіазму ми завдячуємо заснування української філології як окремої спеціальності на відділенні слов'янських філологій у 1996 р. Саме цього року на спеціальність вступають перші студенти і перші аспіранти. Серед них була і випускниця чеської філології Албена Стаменова, яка в 2003 р. захистила дисертацію на тему: „Лексичні давньболгаризми в сучасній українській літературній мові”, яка зараз викладає українську мову в університеті.

Упродовж перших чотирьох років на українську філологію приймали студентів кожного року, а з 2000 р. – через рік. У цей час до викладання україністичних дисциплін були залучені сили всіх університетських та позауніверситетських фахівців, які могли сприяти розвитку молодій спеціальності. Проф. Іван Стоянов повернувся в Україну в 1998 р., залишивши після від'їзду велику порожнечу. До викладання практичної

української мови, крім двох аспіранток, долучилися українки за походженням Таня Димитрова та Валентина Драгулева, викладачі російської мови з багаторічним досвідом. Українську літературу і країнознавство продовжує викладати доц. Л. Терзійська. Теоретичний курс української мови та історичну граматику веде доц. Валентин Гешев, фахівець з порівняльно-історичної граматики слов'янських мов, який завдяки своєму ентузіазму, широкому колу наукових зацікавлень та надзвичайній ерудиції став одним із засновників україністики. Однією з провідних фігур в університетській україністиці є і випускниця першого випуску україністів Райна Камберова, яка захистила дисертацію на тему: „Лексеми з семантикою відчуття в творчості українських символістів”.

Викладання україністичних дисциплін відповідає всім вимогам славистики у Софійському університеті. Українська мова як на практичному, так і на теоретичному рівні викладається за установленими критеріями, якими керуються всі інші славістичні спеціальності. Поглиблюється й розширюється обсяг дисциплін, що викладаються, додалися нещодавно, напр., стилістика й прагматика. Завдяки зусиллям всіх викладачів молода болгарська україністика – наймолодша спеціальність на відділенні слов'янських філологій – може успішно стати поряд з своїми старшими „сестрами” – богемістикою, полоністикою, сербохорватистикою та словакістикою. У 2008 р. було опубліковано перший в Болгарії підручник з української мови, створений А.Стаменовою та Р.Камберовою.

Протягом років склад викладацької команди зазнавав змін, але основне ядро залишається незмінним – це доц. Лідія Терзійська, доц. Валентин Гешев, д-р Албена Стаменова, д-р Райна Камберова, викладачі , Валентина Драгулева, Антоанета Горинова.

Крім болгарських викладачів, в Софійському університеті працюють українські лектори, досвід яких як носіїв мови та викладачів дуже допомагає. Лекторами були: Валентина Червоножко (Київ, 1999), Остап Сливинський (Львів, 2003), Наталя Григораш (Львів, 2006), Ліліана Куртова (Одеса, 2007-2008), Ольга Сорока (Львів, 2009-10).

Софійський університет підтримує зв'язки з кількома українськими університетами – Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Львівським національним університетом імені Івана Франка, Національним педагогічним університетом імені Михайла Драгоманова. Болгарські студенти-україністи їздять в Україну на стажування та практики, яке дуже допомагає їм у засвоєнні української мови, в ознайомленні з викладанням україністичних дисциплін в Україні.

Україністикою в Софійському університеті керує і активно підтримує

кафедра слов'янського мовознавства.

Підтримує спеціальність і Посольство України в Республіці Болгарія. Студенти беруть участь в заходах, які організує Посольство. Традиційними для факультету слов'янських філологій є різноманітні презентації, в яких студенти-україністи беруть найактивнішу участь. Вечори, на яких студенти читають українські вірші, співають українських пісень, ставлять невеликі п'єсу, викликають інтерес як у колег, так і представників української діаспори в Болгарії, співробітників Посольства України.

За час існування української філології як спеціальності в Софійському університеті на відділенні навчалася понад 50 студентів. Більше 30 захистили дипломні роботи і закінчили успішно своє навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Якімова А.М.* Внесок українців в науку і освіту Болгарії // Друга Міжнародна науково-практична конференція «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Українська діаспора у світовій цивілізації» (У рамках Конгресу української діаспори) / Збірник доповідей. – Львів, 2008. – С.341–345;
2. *Українська еміграція в Б'юларія след П'рвата световна война.* Документален каталог. – Софія, 2000. – 151 с.;
3. *Драгулева В.* Українці в Болгарії у 60–80-х роках ХХ століття // Матеріали І, ІІ та ІІІ наукових конференцій «Драгоманівські студії». – Софія, 2008. – 103 с.

Стеблина-Рудякова Л.М. (Київ, Україна)

Викладання сербської мови у Київському університеті імені Тараса Шевченка

У статті йдеться про становлення й сучасний стан викладання сербської мови в Київському університеті.

Ключові слова: *Сербська мова, історія славістики, історія сербістики, зарубіжна сербістика, сучасний стан сербістики в Київському університеті.*

В статье идет речь о становлении и нынешнем состоянии преподавания сербского языка в Киевском университете

Ключевые слова: *Сербский язык, история славистики, история сербистики, зарубежная сербистика, современное состояние сербистики в Киевском университете.*

The article touches upon the history and the current state of Serbian language studies at the Kyiv University.

Key words: *Serbian language, history of Slavonic studies, history of Serbian studies, Serbian studies abroad, current state of Serbian studies at the Kyiv University.*